

Loreta Vilkienė, Laura Vilkaitė-Lozdienė, Justina Bružaitė-Liseckienė, *Lietuvių kalba Vilniaus lietuviškose, lenkiškose ir rusiškose gimnazijose: mokėjimo kokybė, kalbinės nuostatos ir motyvacija*, Vilniaus universiteto leidykla, Vilnius 2019, ISBN 978-609-07-0298-7, ss. 83.

LORETA VILKIENĖ, LAURA VILKAITĖ-LOZDIENĖ, JUSTINA BRUŽAITĖ-LISECKIENĖ, *JĘZYK LITEWSKI W GIMNAZJACH LITEWSKICH, POLSKICH I ROSYJSKICH W WILNIE: KOMPETENCJA JĘZYKOWA, POSTAWY I MOTYWACJA*, Wilno 2019, ss. 83.

Omawiana monografia jest publikacją elektroniczną [https://www.vu.lt/leidyba/images/eknygos/Lietuviu_kalba_mokyklose.pdf, dostęp: 03.12.2019] podsumowującą wyniki projektu „Wpływ preferencji językowych i motywacji do nauki na znajomość języka litewskiego” sfinansowanego przez Państwową Komisję Języka Litewskiego, który zrealizowały wykładowczynie Uniwersytetu Wileńskiego dr Laura Vilkaitė-Lozdienė, mgr Justina Bružaitė-Liseckienė oraz prof. dr Loreta Vilkienė (kierowniczka projektu) w latach 2017–2019. Autorki zaznaczają, że uczniowie szkół litewskich oraz szkół mniejszości narodowych uczą się języka litewskiego i literatury według tych samych programów nauczania i muszą zdawać ten sam egzamin maturalny z języka litewskiego. Od 2020 roku zaś nastąpi całkowite ujednoczenie kryteriów oceny, co oznacza, że od wszystkich absolwentów szkół oczekuje się jednakowej znajomości języka litewskiego. Przedstawiona w studium analiza pokazuje różnice w zakresie znajomości języka litewskiego wśród uczniów kończących szkoły z litewskim językiem wykładowym oraz szkoły polsko- i rosyjskojęzyczne.

We *Wstępie* wyeksponowano założenia badawcze projektu dotyczące współzależności postaw językowych wobec języka litewskiego, motywacji do nauki tego języka oraz kompetencji w zakresie języka litewskiego wśród uczniów szkół w Wilnie z polskim, rosyjskim i litewskim językiem wykładowym. Założenie to zostało przetestowane na reprezentatywnej grupie 326 respondentów [tabela 1., s. 14] uczęszczających do klasy 11 (przedmaturalnej) gimnazjów wileńskich (gimnazjum w systemie szkolnictwa litewskiego odpowiada polskiemu liceum). Autorki w rozdziale drugim pt. *Metodologia badań*, opierając się na istniejącej bogatej literaturze przedmiotu, przedstawiają kwestionariusz socjolingwistyczny, test wielkości zasobu słownictwa, test biegłości językowej oraz kwestionariusz dotyczący motywacji i postaw językowych. W kontekście rozważań teoretycznych zostały opisane procedury zastosowane podczas analizy danych za pomocą programu R oraz metod statystyczno-analitycznych ilustrujących współzależności danych [s. 11–12].

W rozdziale trzecim pt. *Wielkość słownictwa uczniów szkół litewskojęzycznych, polskich i rosyjskich* opisano zaprojektowany do badania wielkości zasobu leksykalnego litewski test do pomiaru zasobu słownictwa. Słowa do testu wybrano z listy częstotliwości – zlematyzowanej listy słów z *Korpusu współczesnego*

języka litewskiego [2011]. Należy podkreślić, że po raz pierwszy obliczono zasób słownikowy rodzimego użytkownika języka litewskiego: waha się on w przedziale od 32 000 do 64 000 wyrazów hasłowych (lemm), średnia zaś wynosi około 52 800 wyrazów [s. 31]. Z badań wynika, że zasób słownictwa uczniów, którzy nie są rodzimymi użytkownikami języka, różni się znacząco. Wielkość słownictwa w polskojęzycznej grupie wynosi 12 000–64 000 wyrazów hasłowych (średnio około 42 000), a grupy rosyjskiej – 13 000–60 000 wyrazów hasłowych (średnio około 37 800). Wyniki obu grup ze szkół mniejszości narodowych są statystycznie znacząco niższe niż ze szkół litewskich.

W rozdziale czwartym pt. *Wyniki badań znajomości języka litewskiego – analiza C testu* autorki sygnalizują problem przygotowania uczniów do ujednoliconego egzaminu maturalnego. Na potrzeby badań autorki opracowały sześćdziesięcioelementowy test (ang. *C-test*) badający receptywne i produktywne umiejętności językowe, którego analiza wykazała różnice znajomości języka wśród respondentów ze szkół litewskich, rosyjskich i polskich: średni wynik testu C uczniów litewskiego gimnazjum wynosi 42,85 punktów, rosyjskiego gimnazjum – 30,85 punktów, polskiego zaś – 30,74 punktów. Autorki podsumowują, że wyniki testu C w szkołach mniejszości narodowych były o 11 punktów niższe niż w szkołach litewskich [rys. 19, s. 43]. Autorki podkreślają dwa ważne czynniki socjolingwistyczne: dziewczęta osiągają wyższy wynik testu C niż chłopcy [tabela 7, s. 44] oraz to, że na kompetencję w zakresie słownictwa najbardziej wpływa wybór języka kontaktów wśród rówieśników. Jednocześnie z badań wynika, że 30–39% ankietowanych Polaków i Rosjan nie utrzymuje kontaktów w języku litewskim w gronie przyjaciół poza szkołą.

Rozdział piąty pt. *Motywacje uczenia się i postawy wobec języka litewskiego* zawiera wyniki analizy socjo- i psychologicznych zmiennych. Na podstawie zestawień z wynikami testu wykazano, że moc zmiennych wynikających z motywacji uczenia się i postaw wobec języka jest podobna wśród uczniów szkół z polskim językiem nauczania i wśród uczniów szkół litewskich [rys. 30 i 31, s. 61].

W *Podsumowaniu* autorki przedstawiają istotny wniosek:

(...) poziom kompetencji języka litewskiego wśród najlepszych uczniów we wszystkich trzech grupach językowych jest podobny, tzn. użytkownicy języka litewskiego jako nieojczystego posiadają umiejętności zbliżone do native speakerów języka litewskiego. Jednak tego nie można powiedzieć o średnich i słabszych uczniach [s. 63].

Słabsi uczniowie ze szkół polskich i rosyjskich wykazali gorszą znajomość języka litewskiego niż odpowiednio słabsi uczniowie ze szkół litewskich. Autorki zauważają też, że odsetek słabych respondentów w szkołach litewskich był mniejszy niż w szkołach polsko- i rosyjskojęzycznych, zatem tylko część uczniów szkół nielitewskich dorówna rodzimym użytkownikom pod względem kompetencji w zakresie języka litewskiego podczas egzaminów maturalnych. Autorki są świadome ograniczeń studium ze względu na wiek respondentów i miejsce badań, ponieważ wyniki wśród osób starszych lub uczniów szkół rejonu wileńskiego albo innych miast (np. ze względu na skład narodowościowy tych miejscowości) mogłyby się różnić.

W monografii umieszczono 32 rysunki ilustrujące rezultaty badań oraz obszernie streszczenie w języku angielskim [s. 69–76], udostępniono również wszystkie wykorzystane do badań kwestionariusze [s. 77–82], co pozwoli w przyszłości na powtórzenie badań. Obszerna bibliografia przedmiotu (ponad 110 pozycji, głównie w języku angielskim) świadczy o doskonałym przygotowaniu teoretycznym autorek zrealizowanych badań.

Jest to studium aktualne i nowatorskie, ponieważ po raz pierwszy naukowo opisano problem absorbujący językoznawców, pedagogów oraz polityków Litwy i Polski. Rzetelnie zdiagnozowana sytuacja językowa zwraca uwagę na problem oceny kompetencji podczas egzaminów maturalnych w języku litewskim wśród *native speakerów* oraz osób z polskim lub rosyjskim językiem ojczystym, które uczą się języka litewskiego w szkołach mniejszości narodowych według programu języka ojczystego.

Kinga Geben
(Uniwersytet Wileński,
e-mail: kinga.geben@ff.vu.lt)
ORCID: 0000-0001-6107-0190